

Hämeen ELY-keskuksen Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmän toimintasuunnitelma 10/2024–12/2025

1. Taustaa

Hämeen ELY-keskukseen on asetettu keväällä 2024 ylijohdajan päätöksellä Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmä. Ryhmään on nimetty 18 jäsentä, jotka edustavat ELY-keskuksen eri vastuualueita, yksiköitä ja tiimejä. E- ja Y-vastuualueiden lisäksi ryhmässä ovat edustettuina myös Uudenmaan ELY-keskuksen L-vastuualue sekä Hämeen TE-toimisto. Nimettyjen jäsenten ohella myös muut Hämeen ELY-keskuksen asiantuntijat voivat osallistua ryhmän kokouksiin yksiköiden päälliköiden suostumuksella. Lisäksi ryhmä voi kutsua kokouksiinsa myös sidosryhmien edustajia käsiteltävien asioiden perusteella.

Asettamispäätöksen mukaisesti ryhmän tehtävinä on:

- tehostaa ELY-keskuksen strategiseen tulossopimukseen ja toimialaohjaukseen kirjatujen ilmasto- ja elinvoimatavoitteiden edistämistä koordinoimalla poikkihallinnollisia yhteistyömuotoja organisaation eri vastuualueiden, yksiköiden ja tiimien välillä
- kehittää ilmasto- ja elinvoimatyön asiantuntijuutta ELY-keskuksen viranomaistyön tehtäväkentässä
- vahvistaa HÄMELYn ulkoista sidosryhmä- ja verkostoyhteistyötä ilmasto- ja elinvoimateemoihin liittyen

Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmän ensimmäisessä kokoontumisessa 30.5.2024 päätettiin, että ryhmälle valmistellaan vuoden 2025 loppuun saakka ulottuva toimintasuunnitelma. Valmistelun tärkeimpinä tausta-aineistoina käytetään Hämeen ELY-keskuksessa vuonna 2021 laadittua ilmastotiekarttaa sekä ELY-keskusten ilmastotyön kehittämistä ohjaavaa IKKUNA-ilmastotiekarttaa (<https://ilmastoikkuna.ely-keskus.fi/>). Kokouksessa päätettiin myös, että valmis toimintasuunnitelma viedään Hämeen ELY-keskuksen johtoryhmän hyväksyttäväksi loka-kuussa 2024.

Hämeen ELY-keskuksen ilmastotiekartan toimenpiteiden edistymistä ja mahdollisia päivitystarpeita on arvioitu kevään 2024 aikana käydyissä tiimikeskusteluissa. Ilmastoasiantuntijan fasilitoimat keskustelut osoittivat, että kehittämiskohteisiin liittyvien toimenpiteiden toteuttaminen on edennyt tiimeissä melko vaihtelevasti. Monien vuonna 2021 tunnistettujen kehittämiskohteiden osalta ilmastotyössä on edetty selvästi niin, että ilmastonäkökulmien huomioiminen on jo

selvästi vakiintunut osaksi virkatehtävien hoitamista. Toisaalta tiimikeskusteluissa kävi myös ilmi, että tietyissä kehittämiskohteissa eteneminen on ollut huomattavasti hitaampaa. Yksi keskeinen keskusteluissa esille noussut huomio oli myös se, että monissa ELY-kenttään kytkeytyvissä ilmasto- ja elinvoimateemoissa tarvitaan selvästi nykyistä laaja-alaisempaa yhteistyötä sekä ELY-keskuksen eri vastuualueiden sisällä että sidosryhmäverkostossa.

Tiimikeskusteluissa ei noussut esille merkittäviä uusia ilmasto- ja kiertotaloustyön kehittämistarpeita. Käytännössä kaikki tiimit jakoivat näkemyksen siitä, että vuonna 2021 valmistuneen tiekartan kehittämiskohteet ja niitä koskevat toimenpide-ehdotukset ovat edelleen pääosin ajankohtaisia ja että niiden edistämiseen on kiinnitettävä jatkuvaa ja aktiivista huomiota. Toisaalta keskustelut osoittivat, että tietyt ilmastoteemat ovat nousseet viime vuosien aikana selvästi aiempaa enemmän esille. Näistä painoarvoaan kasvattaneista teemoista selvästi merkittävintä liittyy uusiutuvan energian hankkeiden suunnitteluun ja luvitukseen.

Ilmasto- ja elinvoimatyön kehittäminen nähtiin yleisesti ottaen Hämeen ELY-keskuksen tiimikeskusteluissa hyvin tärkeänä asiana. Keskusteluissa nousi toistuvasti esille näkemyksiä siitä, että sisäisen ilmastotyön kehittämisessä tarvitaan nykyistä parempaa suunnitelmallisuutta, ELY-keskuksen sisäisen yhteistyön tiivistämistä sekä jatkuvaa panostamista viranhaltijoiden tieto- ja osaamistason vahvistamiseen ilmastomuutokseen liittyvissä asioissa. Monissa tiimeissä nousi esille myös näkemys siitä, että ilmastomuutokseen liittyviä näkökulmia olisi tärkeää huomioida nykyistä enemmän myös alueellisen elinvoiman kehittämisessä, sekä erilaisissa sopeutumiseen ja varautumiseen liittyvissä asiayhteyksissä.

2. Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmän toimintasuunnitelman kytkeytyminen Hämeen ELY-keskuksen strategiaan tulostavoitteisiin

ELY-keskusten tehtävänä on edistää aluekehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä. ELY-keskuksille asetetut tulostavoitteet perustuvat hallitusohjelmaan, valtion talousarvioon, AVI-ELY-strategiaan sekä eri hallinnonalojen strategioihin. Lisäksi tulostavoitteiden määrittelyssä huomioidaan hallituksen aluekehittämispäätös sekä maakuntaohjelmien tavoitteet.

AVI-ELY-strategiaan sisältyy neljä ilmiölähtöistä ylätason tavoitetta, joihin ELY-keskuksille asetetut tulostavoitteet kytkeytyvät. Vuosina 2024–2027 nämä ylätason tavoitteet ovat:

1. Lisäämme elinvoimaa
2. Toteutamme kestävä ja puhdasta siirtymää
3. Edistämme varautumista ja kokonaisturvallisuutta
4. Turvaamme hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta

Hämeen ELY-keskuksen tulossopimukseen on kirjattu ilmastotoimiin ja kiertotalouden edistämiseen kytkeytyviä käytännön toimenpiteitä useiden ylätavoitteiden alle. Yksityiskohtaisimmin nämä teemat ovat esillä ylätavoitteessa 2, ”Toteutamme kestäväää ja puhdasta siirtymää”. Yritystoiminnan kehittämisen osalta konkreettisia tulostavoitteita ovat puhtaan siirtymän investointien määrän lisäämiseen RRF-rahoituksella ja RePowerEU-rahoituksella. Teemaan liittyvinä tavoitteina on myös, että puhtaan energian YVA-menettelyitä käynnistyy sekä vuonna 2024 että 2025 vähintään kolme, ja että aiemmin käynnistyneissä puhtaan energian YVA-menettelyissä annetaan 3 perusteltua päätelmää.

Ylätavoitteen 2 (”Toteutamme kestäväää ja puhdasta siirtymää”) alla on myös teema ”Hiilinegatiivisuutta ja luontokadon pysäyttämistä kohti eteneminen”, johon liittyen on kirjattu useita konkreettisia tavoitteita Hämeen ELY-keskuksen ilmastotyön kehittämiseksi. Vuoden 2024 osalta tavoitteet ovat seuraavat:

Ilmastotyön vaikuttavuus alueella kasvaa:

- *Ilmastonmuutos- ja kestävyysosaaminen ymmärretään olevan jokaisen virkahenkilön työtä. Ilmastotiekartasta nostettuihin alueellisiin painopisteisiin on panostettu ja uudet mahdolliset painopisteet on tunnistettu.*
- *Vastuualueiden yhteinen ilmastoon ja kiertotalouteen keskittyvä kehittämissryhmä on käynnistetty uudelleen. Kehittämissryhmä toimii vastuualueiden yhteisenä foorumina ja instrumenttina, jolla edistetään em. osatehtäviä.*
- *Menettelyiden ja prosessien edellyttämä Ilmastovaikutusten arvioinnin tarve on tunnistettu. ELY-keskus edistää ohjauksellaan ja asiantuntijuudellaan arviointityön kehittymistä.*
- *ILTSU-hankkeen tuloksia on hyödynnetty kaavoituksen edistämässä ja YVA-menettelyissä.*
- *Yhteistyöpohja POPELY:n ilmastoyksikön kanssa on luotu.*
- *Ilmastoasiantuntija on edistänyt aktiivisesti ilmastotyötä osallistamalla maakuntien ja valtakunnallisiin ilmastoverkostoihin.*
- *Kokemäenjoen, Kymijoen ja Vantaanjoen vesistöalueiden tulvariskien hallintasuunnitelmia on toteutettu suunnitelmien mukaisesti. Tulvariskien alustava arviointi on*

toteutettu Hämeen alueella.

- *Puhtaan siirtymän hankkeita on edistetty kohdistamalla hankerahoitusta maakuntien älykkään erikoistumisen lisäksi myös Euroopan aluekehitysrahaston toimintalinja 2 mukaisesti ilmastonmuutokseen sopeuttaviin, energiankäytön ja tehokkuuden muutoksen tukemiseen ja materiaalien kierrätyksen lisäämiseen menetelmin.*
- *Turvepeltojen raivaamista pelloiksi on vähennetty sekä edistetty turvepeltojen kasvi-
peitteisyyttä, kevennettyjä muokkausmenetelmiä sekä vedenpinnan säätelyä.*
- *Ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi on edistetty uusien teknologioiden ja viljelymenetelmien omaksumista, kasvien jalostusta sekä maataloustuotannon monipuolistamista, jotka edistävät myös vesiensuojelua ja luonnon monimuotoisuutta. Lisäksi on edistetty hajautetun energiantuotannon ja pienet biokaasulaitosten syntymistä.*

Vuodelle 2025 vastaavat tavoitteet on kirjattu tulossopimukseen seuraavasti:

- *Ilmastovaikutusten arvioinnin taso on parantunut menettelyissä ja prosesseissa. ELY-keskus edistää ohjauksellaan ja asiantuntijuudellaan arviointityön kehittymistä.*
- *Ilmasto- ja kiertotalouteen keskittyvä kehittämisryhmä on vakiinnuttanut paikkansa vastuualueiden yhteisenä foorumina ja instrumenttina, jolla edistetään ilmastotyön vaikuttavuutta.*
- *Yhteistyötä POPELY:n ilmastoyksikön kanssa on kehitetty.*
- *Kokemäenjoen, Kymijoen ja Vantaanjoen vesistöalueiden tulvariskien hallintasuunnitelmia on toteutettu suunnitelmien mukaisesti.*

Kiertotalouden edistämisen osalta vuoden 2024 tavoitteet ovat:

- *Vastuualueiden yhteinen ilmasto- ja kiertotalouteen keskittyvä kehittämisryhmä on käynnistetty uudelleen. Kehittämisryhmä toimii vastuualueiden yhteisenä foorumina ja instrumenttina, jolla vauhditetaan kiertotaloutta ja valtakunnallisen*

jätesuunnitelman toteutumista alueella.

- *Jätehuollon yhteistyöryhmän työssä on edistetty valtakunnallisen jätesuunnitelman (VALTSU) ”rakentamisen jätteet” osan tavoitteita ja jäteneuvontaa on tehostettu. VALTSU-väliraportoinnin tueksi on kerätty aineistoa.*
- *Hämeen ELY-keskuksen OHKE-hanketyöllä on lisätty ilmasto- ja kiertotalous-osaamista, yhteistyötä oppilaitosten kanssa sekä parannettu tiedolla johtamista. Kiertotalous rakennetussa ympäristössä-hanke on valmistunut.*
- *Kiertotaloutta koskevia tavoitteita tuetaan myös rakennerahastovaroin.*

Vuotta 2025 koskevat kiertotaloustavoitteet ovat:

- *Ilmatoon ja kiertotalouteen keskittyvä kehittämisryhmä on vakiinnuttanut paikkansa vastuualueiden yhteisenä foorumina ja instrumenttina.*
- *Jätehuollon yhteistyöryhmä on edistänyt vuodelle 2025 erikseen valittavaa VALTSUn toteuttamisen painopistealuetta.*
- *Hämeen ELY-keskuksen OHKE-hanketyöllä on syvennetty ilmasto- ja kiertotalousosaamista ja parannettu tiedolla johtamista. Puujätteen käyttö polttoaineena ja sen laadunhallinta-hanke on valmistunut. Kestävä rakennettu ympäristö – kokonaisvaltaisen arvottamisen menetelmän kehittäminen -hanke on valmistunut.*

Ylätavoite 2 ”Edistämme kestäväää ja puhdasta siirtymää” sisältää myös alueiden käyttöä ja rakentamista koskevia tulostavoitteita. Näiden osalta tavoitteet on määritelty vuodelle 2024 seuraavasti:

- *Kaavoituksen ilmastovaikutusten arvioinnin osaamisen parantamisen tarve on tunnistettu. ELY-keskus on ohjauksellaan ja asiantuntijuudellaan edistänyt arviointityön kehittymistä.*
- *Puhtaan siirtymän edellyttämät kaavoitus- ja lupamenettelytarpeet on käsitelty priorisoidusti, menettelyt ovat selkeät, ja toimijoiden ja kuntien kanssa on tehty ennakoivaa*

yhteistyötä.

- *Vireillä olevien tuulivoimayleiskaavojen määrä 6 kpl*

Vuoden 2025 osalta alueiden käyttöä ja rakentamista koskevat tavoitteet ovat:

- *Kuntien kaavoituksessa ja sen edistämisessä on tunnistettu ja otettu huomioon ilmastovaikutuksia aiempaa paremmin. Kaavoituksen ilmastovaikutusten arvioinnin taso on parantunut menettelyissä ja prosesseissa.*
- *Puhtaan siirtymän edellyttämät kaavoitus- ja lupamenettelytarpeet on käsitelty priorisoidusti, menettelyt ovat selkeät, ja toimijoiden ja kuntien kanssa tehdään ennakoivaa yhteistyötä.*
- *Vireillä olevien tuulivoimayleiskaavojen määrä 9 kpl*

Luonnon monimuotoisuuden edistämiseen liittyen Hämeen ELY-keskuksen voimassa olevaan tulossopimukseen ei ole nimetty suoranaisesti ilmastonmuutokseen kytkeytyviä tavoitteita. Tästä huolimatta on erittäin tärkeää, että ilmastonmuutoksen eteneminen seurausvaikutuksiin huomioidaan tarpeen mukaan erilaisissa luonnon monimuotoisuuteen kytkeytyvissä ELY-tehtävissä (esim. HELMI- ja METSO-ohjelmien suunnittelu ja toteutus, ekologisten verkostojen huomioiminen maankäytön suunnittelu ja suojelualueverkoston kehittäminen, puhtaan siirtymän mukaiset lupamenettelyt).

Tavoitteena on, että Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmän toimintasuunnitelman toteuttaminen edistää laaja-alaisesti sekä AVI-ELY-strategian ylätason tavoitteita että niihin kiinnittyviä Hämeen ELY-keskuksen toiminta-alueen tulostavoitteita. Nykyiset HÄMELYN tulostavoitteet on laadittu syksyllä 2023 ja niitä päivitetään seuraavien vuosien osalta aina vuosittain ohjaavien tahojen tulosohjausohjeiden mukaisesti. Tarvittaessa nämä päivitykset huomioidaan myös ”Ilmastotyö ja kestävä elinvoima” -ryhmän toimintasuunnitelman tavoitteissa ja toimenpide-ehdoituksissa.

3. Ilmasto- ja elinvoimatyön kehittämiskohteet Hämeen ELY-keskuksessa (9/2024–12/2025)

Hämeen ELY-keskuksen Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmän toimintasuunnitelmaan on valittu yhteensä kymmenen IKKUNA-ilmastotiekarttaan sisältyvää ilmastotyön kehittämiskohdetta, joita edistetään Hämeen ELY-keskuksessa aktiivisesti ja konkreettisin toimenpitein syksyn 2024 ja vuoden 2025 aikana. Kehittämiskohteisiin liittyviä toimenpiteitä suunnitelmassa on yhteensä 27.

Kehittämiskohteiden valitsemisen perusteena ovat keväällä 2024 käydyissä tiimikeskusteluissa esille nousseisiin kehittämistarpeet ja -ideat. Suunnitelmassa painotettavien kehittämiskohteiden lisäksi Hämeen ELY-keskuksen ilmastotyössä huomioidaan edelleen myös muut IKKUNA-ilmastotiekarttaan sisältyvät kehittämiskohteet (yhteensä 47 kpl).

Ilmastoasiantuntijan laatimasta suunnitelman luonnoksesta on pyydetty kommentteja Hämeen ELY-keskuksen yksiköiden päälliköiltä sekä Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmän jäseniltä 16.8.–5.9.2024 välisenä aikana. Kommenttien pohjalta tehdystä suunnitelman viimeistelystä on keskusteltu Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmän kokouksessa 9.9.2024 sekä E- ja Y-ohjausryhmien kokouksissa 4.10.2024. Hämeen ELY-keskuksen johtoryhmä on hyväksynyt suunnitelman 18.10.2024

Hämeen ELY-keskuksen ilmastotyössä vuosina 2024 ja 2025 painotettavat ilmastotyön kehittämiskohteet ovat:

- 1) ELY-keskuksen henkilöstön ilmasto-osaaminen, tietous ja kyky innovoida
- 2) Yhteistyö vastualueiden välillä ilmastoasioissa
- 3) Kiertotalouden potentiaalin tunnistaminen ja mahdollistaminen
- 4) Ilmastonäkökulma sidosryhmä- ja verkostoyhteistyössä
- 5) Rahoituksen ilmastokestävyys
- 6) Ilmastokestävä yhdyskuntarakenne ja viranomaistehtävät
- 7) Viljelijöiden neuvonta ja ilmastomyönteinen maatalous
- 8) Vesistöjen ilmastokestävyys
- 9) Luonnonsuojelu muuttuvassa ilmastossa
- 10) Kestävemmän kulkutapajakauman edistäminen

Kehittämiskohde 1: ELY-keskuksen henkilöstön ilmasto-osaaminen, tietous ja kyky innovoida

Ilmastonmuutos on sekä luonnontieteellisenä ilmiönä että yhteiskunnallisena ongelmana hyvin moniulotteinen. On erittäin tärkeää, että ELY-keskusten henkilöstöllä on käytettävissä ajantasaista tietoa ilmastonmuutoksen etenemisestä ja ennakoituista seurausvaikutuksista sekä luonnonjärjestelmissä että erilaisissa yhteiskunnallisissa toiminnoissa. Ilmastonmuutosta koskevan yleisen tietopohjan lisäksi on olennaista vahvistaa myös paikallis- ja aluetasoihin kehityskulkuihin liittyvää ilmastonmuutosta koskevaa tietämystä, jota voidaan soveltaa ELY-keskuksen eri vastuualueiden viranomaistehtävien hoitamisessa.

Toimenpiteet:

- a) *Järjestetään yhteistyössä POPELYn ilmastoyksikön kanssa alueellinen koulutustilaisuus, jossa keskitytään erilaisten ilmastoriskien ja haavoittuvuuksien tunnistamiseen sekä erilaisiin sopeutumisen toimenpiteisiin erityisesti Hämeen alueella. Tilaisuuden kohderyhminä ovat ELY-keskuksen henkilöstön lisäksi kunnat sekä elinkeinoelämän toimijat.*

Aikataulu: syksy 2025

Vastuutaho: Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmä, ilmastoasiantuntija

- b) *Toteutetaan tarveharkintaisesti ELY-keskuksen eri yksiköille, vastuualueille tai koko henkilöstölle suunnattuja tilaisuuksia tietoiskuja ja/tai opintopiirejä ajankohtaisista ilmasto- ja kiertotalousteemoista (pääsääntöisesti Teams-alustalla). Tilaisuuksien aihepiireistä keskustellaan säännöllisesti Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmän kokouksissa.*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmä, ilmastoasiantuntija

- c) *Koostetaan Hämeen ELY-keskuksen henkilöstön eri vastuualueiden, yksiköiden ja tiimien käyttöön ilmasto- ja kiertotalousteemainen linkkikirjasto Ilmastotyö ja kestävä -elinvoima -ryhmän työtilaan.*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: ilmastoasiantuntija, ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmä

- d) *Selvitetään yhteistyössä PIRELY:n ilmastoerikoistumisen ja POPELY:n ilmastoyksikön kanssa mahdollisuutta tuottaa eOppivaan ilmastoteemaisia koulutusmateriaaleja ELY-henkilöstölle.*

Aikataulu: kevät 2025

Vastuutaho: ilmastoasiantuntija

Kehittämiskohde 2: Yhteistyö vastuualueiden välillä ilmastoasioissa

Monissa ilmastotyöhön, kiertotalouden edistämiseen sekä puhtaaseen siirtymään liittyvissä ELY-tehtävissä tarvitaan eri vastuualueiden välistä toimivaa yhteistyötä. Näitä vastuualueita läpileikkaavia yhteistyötarpeita nousee esille usein esimerkiksi erilaisten lausuntojen, ohjelmaprosessien ja hankkeiden suunnittelun yhteydessä sekä muissa sidosryhmäyhteistyöhön liittyvissä yhteyksissä.

Toimenpide:

Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmän kaikissa kokouksessa käydään läpi eri vastuualueiden ja yksiköiden ajankohtaiset ilmasto- ja elinvoimateemaiset asiat sekä sovitaan koordinoivista toimenpiteistä. Tärkeimmät kokouksissa esille nousevat asiat viedään käsiteltäviksi E- ja Y-ohjausryhmien kokouksiin ja erityisesti rahoitukseen liittyviä asioita myös Hämeen hankeryhmän kokouksiin. Lisäksi tiedonvaihtoa käydään aktiivisesti myös kokousten välillä ryhmän Teams-kanavalla.

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmä

Kehittämiskohde 3: Kiertotalouden potentiaalin tunnistaminen ja mahdollistaminen.

Ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokonaisvaltaista siirtymää kohti kiertotaloutta, joka on keskeinen kehittämisteema myös maakuntien älykkään erikoistumisen strategioissa. ELY-keskus tukee elinkeinoelämän eri sektoreiden uudistumista muun muassa neuvonnalla, rahoituksella, valvonnalla sekä kehittämällä itse uusia alueellisia yhteistyömuotoja ja toimintatapoja. ELY-keskuksella on tärkeä rooli alueellisten kiertotalouden osaamis- ja yhteistyöverkostojen vahvistamisessa yhdessä kuntien, yritysten, sekä oppi- ja tutkimuslaitosten kanssa.

Toimenpiteet:

- a) *Lisätään kiertotalouteen liittyvien liiketoimintamahdollisuuksien esilletuomista yritysten kehittämis- ja rahoitusneuvonnassa. Toteutetaan kiertotalouden kehittämistä käsitteleviä asiantuntijapuheenvuoroja yrityksille suunnatuissa rahoitusinfoissa ja Team Finland -toimintaan liittyvissä tapahtumissa.*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: yrityspalvelut -tiimi, ilmastoasiantuntija

- b) *Osallistutaan keväällä 2025 Forssassa järjestettävään kiertotaloustapahtuma FRUSHiin ja samassa yhteydessä järjestettävään kasvutapahtumaan ”Kasva ja kansainvälisty”*

Forssassa. Laaditaan suunnitelma HÄMELYn osallistumisesta tapahtumaan.

Aikataulu: tapahtumaan osallistumisen suunnittelu, marraskuu-joulukuu 2024, tapahtuma, huhtikuu 2025

Vastuutaho: yrityspalvelut -tiimi, Team Finland-koordinaattorit, rahoitusyksikkö, ilmastoasiantuntija

- c) Edistetään jätehuollon yhteistyöryhmässä vuodelle 2025 valittavaa VALTSUn toteuttamisen painopistealuetta.

Aikataulu: 2025

Vastuutaho: Eteläisen jätehuollon yhteistyöryhmän jäsen (ja varajäsen) yhteistyössä ELY-keskuksen vastuualueiden, yksiköiden ja tiimien kanssa.

- d) Tuetaan OHKE-hanketyöllä KILVA-työkalun kehittämistä rakennetun ympäristön kokonaisvaltaisen kestävyysarvioinnin ja kiertotalouden edistämisen työkaluksi.

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: OHKE-hankkeen erityisasiantuntija, alueidenkäyttötiimi, ilmastoasiantuntija

Kehittämiskohde 4: Ilmastonäkökulma sidosryhmä- ja verkostoyhteistyössä

ELY-keskusten ilmastotyötä toteutetaan tiiviissä yhteistyössä alueen eri toimijoiden kanssa. Tärkeimpiä sidosryhmä- ja verkostoyhteistyön kumppaneita ovat maakuntien liitot, kunnat ja kuntayhtymät, elinkeinoelämän toimijat, tutkimus- ja oppilaitokset, järjestöt sekä alueen asukkaat.

Toimenpiteet:

- a) Kutsutaan Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen liittojen edustajat osallistumaan Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmän kokouksiin (2 krt vuodessa).

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmä

- b) Tunnistetaan aktiivisesti ilmastotyöhön ja kiertotalouden edistämiseen liittyviä rajapintoja osana ELY-keskuksen sidosryhmä- ja verkostoyhteistyön kehittämistä. Vahvistetaan ilmastoteemojen kytkemistä osaksi verkostomaista aluekehittämistyötä ja siihen liittyvää strategista ennakointia.

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: johto, Johdon tuki ja yhteiset palvelut -yksikkö, ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmä, tiedolla johtaminen ja ennakointi -tiimi

- c) *Suunnitellaan ja toteutetaan aktiivisesti ilmasto- ja kiertotalousteemaista viestintää eri sidosryhmille kohdentaen. (välineinä ja viestintäkanavina esim. ilmastokertomus, nettisivut, some-kanavat, erilaiset teemapäivät ja tapahtumat). Laaditaan viestittävästä ilmastoasioista aikataulutettu lista, jota toteutetaan yhteistyössä viestintätiimin kanssa.*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: viestintätiimi, VIP-tiimi, ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmä, ilmastoasiantuntija

- d) *Tuodaan ilmastonmuutokseen liittyviä teemoja aktiivisesti esille Hämeen ympäristökasvatusverkoston toiminnassa.*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: ilmastoasiantuntija

Kehittämiskohde 5: Rahoituksen ilmastokestävyys

Ilmastotavoitteiden edistämisen kannalta on olennaisen tärkeää, että erilaiset ilmastoteemat ja -kriteerit kytketään kattavasti kaikkiin ELY-keskusten jakamiin rahoitusmuotoihin (yritysten kehittämisrahoitus, rakennerahastotehtävät, maaseudun kehittämisrahoitus). Tämän saavuttamisessa tarvitaan sekä ELY-keskusten rahoitustehtävissä toimivan henkilöstön osaamisen vahvistamista että hanketoimijoille suunnatun viestinnän tehostamista.

Toimenpiteet:

- a) *Vahvistetaan systemaattisesti ilmastokestävyteen liittyvien näkökulmien huomioimista sekä rahoitushakemuskäsittelyissä että rahoitusten arvioinneissa. Järjestetään aiheesta tarveharkintaisesti koulutuswebinaari (tai -webinaareja rahoitus- ja maksatustehtävissä toimiville virkahenkilölle).*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: rahoitusyksikkö, maaseutuyksikkö, maksatus- ja tarkastusyksikkö, ilmastoasiantuntija

- b) *Kehitetään ja toteutetaan aktiivisesti hanketoimijoille suunnattua viestintää ilmasto- ja kiertotalousteemoihin liittyvistä rahoitusmahdollisuuksista (viestintämuotoina esim. rahoitusten hakuinfot, hanketoimijoiden neuvonta).*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: rahoitusyksikkö, maaseutuyksikkö, ilmastoasiantuntija

Kehittämiskohde 6: Ilmastokestävä yhdyskuntarakenne ja viranomaistehtävät

Alueiden käytön ja rakentamisen ohjausta koskevan lainsäädännön keskeisenä tavoitteena on edistää kestävästä yhdyskuntarakennetta. Tavoitteen saavuttamiseksi on olennaista, että ELY-keskusten alueidenkäyttöön liittyvissä ohjaus- ja edistämistehtävissä vahvistetaan systemaattisesti ilmastonuutokseen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyviä näkökulmia.

Toimenpiteet:

- a) *Huomioidaan ilmastonäkökulmat (hillintä, sopeutuminen) aiempaa kokonaisvaltaisemmin ja systemaattisemmin alueidenkäyttöön liittyvissä ohjaustehtävissä. Painotetaan kuntien kehittämiskeskusteluissa tarvetta huomioida ilmastonäkökulmat riittävän kattavasti jo kaavaprosessien käynnistysvaiheessa.*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: alueidenkäyttötiimi, ilmastoasiantuntija

- b) *Vahvistetaan alueidenkäytön asiantuntijoiden ilmasto-osaamista etenkin uusiutuvaan energiaan hankkeisiin liittyvissä tehtävissä. Edistetään ilmastokestävää kaavoitusta tukevaa osaamista ja hyviä käytäntöjä yhteistyössä kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa hyödyntämällä mm. PIRELYn ilmastoerikoistumisen ja POPELYn ilmastoyksikön tuottamia materiaaleja ja tukiresursseja.*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: alueidenkäyttötiimi, ilmastoasiantuntija

Kehittämiskohde 7: Viljelijöiden neuvonta ja ilmastomyönteinen maatalous

Maatalouden ilmastotoimien edistämiseksi on tärkeää, että viljelijöille on tarjolla riittävää ja ajantasaista tietoa erilaisiin ilmastotoimiin (sopeutuminen, hiilensidonta) tarjolla olevista tukimuodoista.

Toimenpiteet:

- a) *Tuodaan viljelijätuki-infoissa asiantuntijapuheenvuorojen kautta esille ajankohtaisia maatalouteen liittyviä ilmasto- ja kiertotalousteemoja esille. Pidetään ko. teemoja aktiivisesti esillä myös viljelijöiden neuvonnassa.*

Aikataulu: kevät 2025/jatkuva

Vastuutaho: maaseutuyksikkö, ilmastoasiantuntija

- b) *Suunnitellaan ja toteutetaan viestinnällisiä toimenpiteitä, joilla voidaan aktivoida erityisesti maaseudun kehittämisrahoituksen yleishyödyllisiin ilmasto- ja ympäristöinvestointeihin liittyvää hanketoimintaa.*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: maaseutuyksikkö, luonnonvarayksikkö, ilmastoasiantuntija

Kehittämiskohde 8: Vesistöjen ilmastokestävyys

Ilmastonmuutoksen vaikutusten arviointia toteutetaan ELY-keskuksissa osana vesienhoidon ja tulvariskien hallinnan suunnitteluprosesseja. Toimenpiteiden suunnittelussa ja valinnassa on olennaista kyetä huomioimaan sopeutuminen muuttuviin ilmasto-olosuhteisiin sekä löytää ratkaisuja vesienhoidon moninaisten tavoitteiden yhteensovittamiseen. Tähän tarjoaa ratkaisuja monitavoitteinen valuma-alue suunnittelu, jonka kehittäminen on noussut maa- ja metsätalouden sekä yhdyskuntien vesienhallinnassa viime vuosina keskeiseksi tavoitteeksi.

Toimenpiteet:

- a) *Järjestetään ELY-keskuksen henkilöstölle ja sidosryhmille suunnattu tilaisuus, jonka teemat kytkeytyvät erityisesti maa- ja metsätalouden ilmastokestävään vesienhallintaan Hämeen alueella.*

Aikataulu: kevät 2025

Vastuutaho: vesienkäyttö- ja hoitotiimi, ilmastoasiantuntija

- b) *Jalkautetaan aktiivisesti valuma-alue suunnittelun tiekarttaan (MMM 2024) kirjattuja toimenpiteitä valituilla kohdealueilla. Vahvistetaan ELY-keskuksen ja Hämeen vesistö kunnostusverkoston koordinoivaa ja yhteensovittavaa roolia valuma-alue suunnittelussa ja toimeenpanossa.*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: vesien käyttö- ja hoitotiimi (yhteistyössä Hämeen vesistö kunnostusverkoston kanssa)

- c) *Lisätään ELY-keskuksen eri yksiköiden ja tiimien välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä vesiteemoihin liittyvissä ilmastokysymyksissä (mm. tuomalla aiheeseen liittyviä ajankohtaisia asioita aktiivisesti keskusteluun Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmän kokouksiin ja Teams-kanavalle).*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: Vesien käyttö- ja hoitotiimi, ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmä

Kehittämiskohde 9: Luonnonsuojelu muuttuvassa ilmastossa

ELY-keskukset edistävät luonnon monimuotoisuuden suojelua ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä maiseman suojelua vastaamalla luonnonsuojelulaissa niille säädetyistä viranomais-tehtävistä. ELY-keskukset mm. valvovat luonnonsuojelulain noudattamista yhdessä muiden viranomaisten kanssa ja varmistavat, että luontoarvot tulevat huomioiduiksi maankäytön suunnittelussa sekä muissa ympäristöä muuttavissa hankkeissa. Lisäksi ELY-keskuksilla on keskeinen rooli myös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) sekä HELMI-elinympäristöohjelman toteutuksessa.

Vuonna 2023 uudistettuun luonnonsuojelulakiin on lisätty tavoitteeksi ilmastomuutokseen sopeutumisen edistäminen, jota voidaan nykyisin käyttää myös yhtenä luonnonsuojelualueiden perustamisedellytyksenä.

Toimenpiteet:

- a) *Huomioidaan uuteen luonnonsuojelulakiin sisältyvät ilmastomuutokseen sopeutumista koskevat tavoitteet luonnonsuojelualueiden suunnittelussa, perustamisessa ja hoidossa hyödyntämällä etenkin SYKE:n ”Suojelualueverkoston suunnittelu muuttuvassa ilmastossa” -hankkeen (SUMI) tuloksia sekä Zonation-aineistoa. Arvioidaan ilmastomuutoksen vaikutuksia ja riskejä myös perinnebiotoopeille ja niille ominaiselle lajistolle.*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: luonnonsuojelutiimi

- b) *Laaditaan uusien luonnonsuojelullailla perustettavien pysyvien luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmiin osio, jossa arvioidaan ilmastomuutoksen vaikutuksia ko. alueiden lajistolle ja biotoopeille sekä tuodaan esille mahdollisia sopeutumistoimenpiteitä*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: luonnonsuojelutiimi

- c) *Tehostetaan vieraslajien kulkeutumisreitteihin liittyvää ennakointia. Lisätään viestinnän avulla yleistä tietoisuutta vieraslajien leviämiseen, haitallisuuteen ja torjuntakeinoihin liittyen.*

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: luonnonsuojelutiimi, ilmastoasiantuntija

- d) *Arvioidaan Hämeen alueen (Kanta-Häme, Päijät-Häme) hiilinieluja ja -varastoja koskevan alueellisen selvityksen (FCG 2021) päivitystarve yhdessä maakuntaliittojen kanssa. Selvitetään samalla myös mahdollisuutta laatia hiilensidonnann vahvistamista koskeva alue-*

maakuntatasoinen toimenpidesuunnitelma, jossa huomioidaan myös luonnonsuojelu-alueisiin liittyvä hiilensidontapotentiaali.

Aikataulu: kevät 2025

Vastuutaho: ilmastoasiantuntija, luonnonsuojelutiimi

Kehittämiskohde 10: Kestävemmän kulkutapajakauman edistäminen

ELY-keskuksen liikennetehtävistä Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen alueilla vastaa Uudenmaan ELY-keskuksen L-vastuualue. Alueellisessa liikennejärjestelmätyössä ELY-keskuksen tehtävänä on edistää valtakunnallisten liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista, tieverkon pitkäjänteistä kehittämistä sekä liikenteen turvallisuutta, sujuvuutta ja puhdasta siirtymää. ELY-keskus tekee liikennejärjestelmäyhteistyötä kaikilla suunnittelun tasoilla osallistumalla mm. liikennejärjestelmäsuunnitelmien laadintaan sekä toimimalla niiden toteuttajana maantieverkon osalta yhteistyössä Väyläviraston ja kuntien kanssa. ELY-keskus osallistuu asema-, yleis- ja maakuntakaavojen valmisteluun sekä liikennesuunnittelua eri tavoin tukevien selvitysten laadintaan. Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen (mm. jalankulku- ja pyöräily-yhteyksien, joukkoliikennepysäkkien ja kestävän liikkumisen matkaketjujen parantaminen) on keskeinen osa ELY-keskuksen kestävän liikenteen strategiaa. Lisäksi ELY-keskus vastaa joukkoliikenteen viranomaistehtävistä.

Toimenpide:

Huomioidaan kestävän liikkumisen kulkutapajakauman kehittäminen läpileikkaavana teemana ELY-keskuksen alueidenkäyttöön liittyvissä tehtävissä (alueelliseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun liittyvät prosessit, MAL-sopimusten valmistelu, toteutus ja seuranta, asema-, yleis- ja maakuntakaavoja koskevat lausunnot, kuntien kanssa käytävät kehittämiskeskustelut)

Aikataulu: jatkuva

Vastuutaho: Uudenmaan ELY-keskuksen L-vastuualue, alueidenkäyttötiimi, ilmastoasiantuntija

4. Toimintasuunnitelman toimeenpano ja seuranta

Suunnitelman toimeenpanosta vastaa Ilmastotyö ja kestävä elinvoima -ryhmä yhteistyössä Hämeen ELY-keskuksen eri vastuualueiden, yksiköiden ja tiimien kanssa. Liikenneteemojen osalta suunnitelmaa toimeenpanoa edistetään yhteistyössä Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa. Suunnitelman seuranta ja toteutumista arvioidaan puolivuositain Hämeen ELY-keskuksen johtoryhmän kokouksissa.